

Яблочнікова І. Яблочніков С. Формування професійної компетентності майбутніх магістрів-фінансистів через реалізацію наукової діяльності у вищих навчальних закладах // Освіта. Інноватика. Практика : науковий журнал. 2017. № 1(2). С. 49-53.

Yablochnikova I. Yablochnikov S. Formation of professional competence of the future masters-financiers through realization of scientific activity in higher educational institutions // Education. Innovation. Practice: scientific journal. 2017. Issue 1(2). P. 49-53.

Ірина Яблочнікова¹, Сергій Яблочніков²

¹Інститут вищої освіти Національної академії педагогічних наук України, м. Київ

²Вінницький соціально-економічний інститут, м. Вінниця

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ-ФІНАНСИСТІВ ЧЕРЕЗ РЕАЛІЗАЦІЮ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Професійна компетентність майбутнього фахівця, в тому числі й у галузі економіки та фінансів, – це певна інтегральна (узагальнена) характеристика сукупності індивідуальних й інтелектуальних ресурсів окремої особистості, котрі були сформовані внаслідок успішної реалізації цілеспрямованих процесів навчання. Чисельне визначення рівня компетентності поки що не обґрунтовано дослідниками, однак, принаймні ця категорія передбачає наявність:

– досить високого рівня засвоєння індивідуумом різноманітних знань, в першу чергу тих, що є важливими й актуальними для виконання успішної роботи за обраною у свій час професією чи напрямом діяльності;

– деяку результативність навчання майбутніх фахівців, направленою на формування множини їх індивідуальних якостей, важливих для здійснення процесів мислення й проявів позитивної соціальної поведінки;

– стали мотивацію (чи навіть невгамовну жагу) до професійної або ж соціальної діяльності;

– спроможність висловлювати вірні судження з низки питань та аргументовано відстоювати їх, ґрунтуючись на наукових засадах, а не керуючись лише власною інтуїцією;

– відповідний ступінь готовності активно напрацьовувати й приймати до виконання адекватні та ефективні рішення у відповідних ситуаціях (в тому числі й в професійній і соціальній сферах), з урахуванням системи моральних, етичних та інших цінностей, що склалася у державі та суспільстві на певний момент часу;

– уміння брати на себе відповідальність за дійсне виконання і наслідки прийнятих управлінських рішень.

Оцінюючи специфічні (професійні, галузеві, вузькі та ніші види) компетенції, на нашу думку, потрібно орієнтуватись на відповідний рівень так званої загальної компетентності. Такий підхід є виправданим у зв'язку із тим, що остання, окрім перерахованих нами вище низки аспектів, містить також й вимоги щодо спроможності окремої людини та її бажання безперервно та наполегливо навчатися, самоудосконалюватися й перекваліфікуватися протягом усього активного життя. В даному випадку, зовсім не останню роль в успішному формуванні загальної компетентності відіграє бажання професіонала отримати великий обсяг інформації, проаналізувати та усвідомити її зміст відносно новацій в науці, техніці й технологіях, котрі сприяють результативному й ефективному виконанню роботи за фахом, підвищенню продуктивності праці, суттєвому зниженню рівнів ризиків стосовно різного роду невдач, зокрема отримання збитків від дійсної реалізації виробничої, економічної та фінансової діяльності.

Використовуючи певну сукупність теоретичних знань, практичних умінь й навичок, котрі були здобуті й сформовані під час процесів навчання, в своїй щоденній цілеспрямованій діяльності, опановуючи досить складну й багатовимірну структуру професійної галузі, поступово розуміючи її структуру і зміст, а також глибоко усвідомлюючи кінцеву мету та відповідальність за результат, людина активно розвиває свої індивідуальні здібності. Саме так вона крок за кроком формується і як професіонал, і як особистість, і як невід'ємна активна частина соціуму, при цьому, реально існуючи та діючи в умовах, що склалися у визначений період часу в сучасному світі, який безперервно й динамічно змінюється.

На нашу думку, цілком логічним є твердження, що такі здібності окремої особистості, в том числі й у професійній сфері, набувають динамічного розвитку, в першу чергу, безпосередньо в процесі реалізації нею відповідних видів діяльності, конкретної практичної роботи, а також

проведення наукових досліджень. І іншого шляху для цього не має. Однак, обов'язковою умовою, для здійснення усього зазначеного нами вище, є досить високий рівень індивідуальної пізнавальної й розумової активності, виконання постійної й виснажливої інтелектуальної праці. А на таку самопожертву апіорі спроможний не кожен.

Успішне професійне зростання та інтелектуальний розвиток людини є не лише окремими важливими структурними елементами будь-якого з видів її діяльності (соціальної, навчальної, виробничої, економічної, наукової тощо), але й своєрідними локальними цілями. Нестримне бажання досягати такі цілі навіть не завжди усвідомлюється особистістю повною мірою. На нашу думку, ця обставина, в певному сенсі, є проявом процесів загальної еволюції, котру, як відомо, зупинити не можливо.

В науковій літературі провідні філософи, соціологи, педагоги й психологи зазначають, що дії по досягненню такої специфічної мети обумовлені нагальною потребою особистості у постійному спілкуванні (й різного роду комунікаціях) з іншими людьми, у навчанні та праці. Людина є надскладною біологічною та соціальною системою, котра повноцінно може існувати лише в середовищі, елементами якого є подібні їй складні системи. Задовольняючи цю свою потребу, особистість активно пізнає оточуючий її багатогранний світ, в міру рівня свого інтелекту оцінює та робить спроби усвідомити відповідне місце в ньому, пристосовується до співіснування, опановує нові види діяльності, планує, структурує та обмірковує власні дії, а також через чисельні комунікації отримує, сепарує, запам'ятовує та аналізує досить великі обсяги інформації, котра необхідна для реалізації усього перерахованого нами вище. Крім того, вона узагальнюючи набуті ресурси, синтезує нову інформацію, якою обмінюється з іншими, забезпечуючи зв'язок поколінь.

Інша справа – організоване навчання, в тому числі й професійне у вищій школі, котре є процесом цілеспрямованого розвитку сукупності інтелектуальних здібностей окремої особи (або ж групи осіб), в межах якого й формується необхідний рівень компетентності. Крім того, це – окремий специфічний вид усвідомленої й спланованої заздалегідь діяльності людства, котра має інформаційний характер. В свою чергу, в науковій психолого-педагогічній літературі зазначається, що інтелект – це спроможність людини певним чином цілеспрямовано діяти, раціонально мислити та успішно досягати заздалегідь запланованих результатів. Він необхідний їй для швидкої адаптації до умов агресивного оточуючого середовища, для успішного подолання труднощів та чисельних перешкод, котрі постійно виникають під час виконання практичних завдань у обраній професійній сфері.

На думку науковців педагогів та психологів, провідну роль в інтелектуальному розвитку тих, хто навчається, у формуванні їх спроможності до засвоєння професійних знань та опанування практичних навичок відіграє синтез оптимальної структури та відповідного змісту процесів навчання. Від того, на скільки вдало зазначені структура та зміст сформовані, безпосередньо залежить успіх у досягненні освітньої мети. Однак, вони є продуктом також інтелектуальної діяльності, але іншої категорії людей – викладачів, науковців, дослідників, методистів тощо. Відповідні здібності цієї категорії особистостей до реалізації продуктивних дій по досягненню освітньої мети – теж є логічним наслідком успішного здійснення спланованого та організованого процесу навчання.

Зазначений нами вище вид навчання, як правило реалізується через наукову та дослідницьку діяльність у виші. В сучасному суспільстві шлях до викладацької роботи у вищій школі пролягає через відповідну підготовку у магістратурі, аспірантурі та докторантурі. Науковий ступінь «Магістр» є першим щаблем у науково-педагогічній ієрархії. А тому, в структурі підготовки магістрів, в тому числі економістів та фінансистів, мають бути відведені відповідні академічні години на здійснення реальної науково-дослідної роботи, а також на формування у магістрантів теоретичних знань в галузі педагогіки і психології та навичок викладання фахових дисциплін у ВНЗ. І тут іде мова про формування не тільки професійної компетентності, а й наукової та педагогічної.

Саме виокремлення з множини тих, хто навчається у виші майбутніх учених, дослідників, педагогів та методистів, а також їх спеціальна підготовка є своєрідною вершиною педагогічного процесу у вищій професійній школі. Зазначені особи із загальної сукупності магістрантів, в свою чергу, повинні бути спроможними не тільки опанувати теоретичні основи та успішно засвоїти зміст діяльності у професійній сфері, але й цим особам мають бути притаманна низка наступних досить важливих здібностей, зокрема:

- аналізувати, впорядковувати й узагальнювати зміст відповідної фахової діяльності;
- структурувати її та активно розвивати, оптимізуючи певні процеси та дії;
- адекватно оцінювати ефективність наявних методів та засобів реалізації навчання

професійним знанням, умінням і навичкам;

- розробляти абсолютно нові, а також удосконалювати ті, що використовуються нині, ефективні методики й технології навчання наступних поколінь професіоналів відповідної галузі знань;
- створювати сприятливі умови для реалізації безперервного прогресу та загальної еволюції;
- бачити перспективи та уміти прогнозувати події і явища, оцінюючи їх вірогідність.

У даному випадку, досить яскраво проявляється безперервність, взаємні зв'язок і вплив, а також динамічний розвиток освітньої та наукової діяльності, як окремих важливих складових інтелектуального процесу людства. Фахівець лише тоді дійсно досягає професійних вершин, коли навчає й виховує талановитого і достойного в усіх сенсах учня (учнів), котрий є спроможним в повній мірі замінити свого учителя і на робочому місці (успішно реалізувавши себе у відповідній професії), і у науковій лабораторії, і за викладацькою кафедрою.

Тобто, під час здійснення магістерської підготовки є сенс розмежувати процеси формування професіоналів практичного спрямування та фахівців, що сфокусують зусилля на науковій роботі й пов'язують своє кар'єрне зростання із роботою на викладацькій ниві. І таке розмежування цілком відповідатиме існуючим в Європі тенденціям стосовно організації навчального процесу другого рівня у вишах. Перші навчаються в магістратурі, відчуючи нагальну потребу в додаткових знаннях, котрі сприяють формуванню системного мислення, навичок інтелектуального аналізу та синтезу в професійній сфері, комунікацій для спілкування та обміну професійним досвідом із закордонними колегами. Ці знання у свій час не були в повній мірі сформовані в межах бакавріату, а тому, як правило, потребують певного удосконалення.

Другі ж дбають про науку та мають відповідне бажання здійснювати наукові дослідження, а також планують в подальшому навчатися у вишах за програмами підготовки докторів філософії (PhD), зокрема у галузі економіки та фінансів. А тому для них важливим є опанування сучасних методів і методик реалізації наукових досліджень, інформаційних технологій, котрі дозволяють зазначені дослідження проводити на високому рівні й автоматизувати обробку результатів, а також формування навичок ведення наукової дискусії та достойної презентації своїх наукових здобутків, зокрема, шляхом підготовки матеріалів доповідей на конференціях різних рівнів, публікації статей у науковій періодиці та електронних засобах інформації. Для підготовки магістрів своєрідною науковою вершиною має бути випускна кваліфікаційна робота – магістерська дисертація, котра й повинна в собі містити усі основні елементи завершеного дослідження.

Цій роботі має бути притаманна наукова новизна, а проблематика й мета дослідження, а також його завдання повинні бути актуальними та такими, що мають перспективи подальшого реального впровадження в практику здійснення професійної діяльності. Керівник магістерської дисертації сам має досить чітко усвідомлювати наявні у фаховій галузі проблеми, а також реально бачити можливі шляхи їх вирішення. Тоді, він не тільки буде спроможним достойно сформулювати тему дослідження, а й озброїти свого учня (майбутнього науковця) відповідними ефективними методиками й інструментами. Він зможе також допомогти йому сформулювати оптимальну структуру випускної роботи, здійснити системний аналіз, вірно розставити необхідні акценти, зробити узагальнюючі висновки, намітити перспективи продовження дослідження та успішно презентувати результати, шляхом їх публікації у наукових виданнях.

На жаль, у зв'язку із браком наукових кадрів вищої кваліфікації або ж похилим віком окремих професорів та доцентів, досить часто у вітчизняних вишах підготовкою магістерських дисертацій реально керують спеціалісти, котрі й самі поки що досить слабо знаються на принципах реалізації наукової діяльності, а також не мають відповідного досвіду або ж є особами, що цілком випадково потрапили до освітянської спільноти. А тому, як правило, якісний рівень випускних робіт майбутніх магістрів, зокрема магістрів-фінансистів, на жаль, є відверто низьким. В свою чергу, якість так званих студентських наукових робіт взагалі не витримує ніякої критики. Так сталося, що освітяни за останні двадцять років поступово суттєво знизили рівень вимог до тих осіб, котрі мають бажання бути залученими до наукової спільноти. Крім того, з іншого боку суспільство й держава вкрай мало опікуються наукою (в тому числі й галузевою), а також сферою вищої освіти, фактично віддавши їх на поталу стихії ринку.

Сьогодні недостатньо лише вести розмови й дискусії в засобах масової інформації та на різного роду форумах стосовно підвищення статусу вітчизняної науки і забезпечення високого якісного рівня реалізації наукових досліджень. Зазначену якість (в тому числі і якість підготовки магістрів в галузі економіки й фінансів) повинні забезпечувати саме спеціалісти вищої кваліфікації (доктори й кандидати наук), котрі мають відповідну вагу не тільки серед вітчизняний колег-науковців, а й реальну повагу за їх здобутки міжнародної наукової спільноти. Наукові публікації цих фахівців потрібно в певний спосіб донести до освітян і науковців Європи.

Для цього мають бути забезпечені комунікації науково-педагогічного персоналу через проведення міжнародних наукових конференцій та інших форумів, на які не тільки були б запрошені учасники із закордону, а й реально брали у них участь. Обов'язковим має стати наукове стажування викладачів вишів за кордоном та їх участь у програмах міжнародного академічного обміну, котрі повинні бути не лише морально й організаційно підтримані, а й в повному обсязі профінансовані державою. Весь час сподіватись тільки на закордонні гранти та участь у різного роду програмах у цій справі – безперспективно. Обсяги їх фінансування європейськими фондами в умовах глибокої економічної кризи стрімко зменшуються. Нині надія має бути, в першу чергу, на самих себе. В іншому випадку, освіта й наука продовжать деградувати, а викладачі та науковці залишатимуться «інтелектуальними заробітчанами», котрі весь час шукають можливість в будь-який спосіб роздобути кошти на підтримку добробуту своє сім'ї.

Фінансове забезпечення викладачів вітчизняних вищих навчальних закладів сьогодні, на жаль, є таким, що бажає бути кращим, а це, в свою чергу, зовсім не додає позитивних аргументів для того, щоб найталановитіші студенти та магістранти реально планували свою подальшу кар'єру в науковій сфері та у галузі вищої освіти. Вітчизняні професори й доценти, доктори й кандидати наук мають бути прикладом для своїх учнів в сенсі успішності в певній фаховій сфері, в тому числі й у сенсі фінансового добробуту. Вони мають викликати відчуття поваги, а не жалю чи зневаги, тоді й успіх досягнення освітньої мети буде цілком гарантованим.

До речі, у вищих навчальних закладах європейських держав усі магістерські програми розробляються та реалізуються колективом науково-педагогічних працівників певного вишу (кафедри, факультету) під керівництвом відповідного професора, який виступає своєрідним гарантом того, що у випускників будуть сформовані знання та навички у професійній сфері на високому якісному рівні. Студенти цих країн ідуть навчатися не тільки до певного університету чи коледжу, що мають відповідну позитивну репутацію, а й до конкретного «майстра», досить знаного в колі професіоналів. Зокрема, вони впевнені у тому, що в будь-який час (чи в період навчання, чи вже після закінчення навчального закладу) матимуть можливість звернутись до свого «гуру» і отримати кваліфіковані відповіді на усі питання, котрі виникають у них під час практичної роботи. А сам викладач вищої кваліфікації (професор, доцент) має реальний час на спілкування (в тому числі й на індивідуальне) із студентами (магістрантами, докторантами), в зв'язку із тим, що зазначені комунікації є елементом структури його навчального навантаження.

Таким чином, через здійснення наукової й дослідницької діяльності, через підготовку до роботи на викладацькій ниві, формуються фахові компетенції (зокрема, наукова та психолого-педагогічна) тих магістрантів, хто планує для себе динамічну й стрімку кар'єру, хто дбає про свій інтелектуальний розвиток, хто впевнений у своєму виборі майбутньої професії й напрямку виробничої чи соціальної діяльності.

Список використаних джерел

1. Атаманчук П.С. Інноваційні технології управління навчанням фізики / П.С. Атаманчук. – Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський державний педагогічний університет, інформаційно-видавничий відділ, 1999. – 174 с.
2. Yablochnikov S. Use of cloud technologies in realization of masters – financiers training / Yablochnikov S., Yablochnikova I. // System approaches'14. – Systems thinking and global problems of the world 20th International conference November 2014. – Prague, VSE, 2014. – P. 88-90.

Анотація. Яблочникова І., Яблочников С. **Формування професійної компетентності майбутніх магістрів-фінансистів через реалізацію наукової діяльності у вищих навчальних закладах.** В даній публікації розглянуті аспекти формування професійної компетентності магістрів-фінансистів через реалізацію наукових досліджень під час навчання у магістратурі вищих навчальних закладів. Зазначено важливу роль особистості й авторитету наукового керівника магістерської програми у становленні майбутніх професіоналів фінансової сфери та забезпеченні їх кар'єрного зростання.

Ключові слова: професійна компетентність, підготовка магістрів фінансистів у ВНЗ, науково-дослідна діяльність магістрантів.

Аннотация. Яблочникова И., Яблочников С. **Формирование профессиональной компетентности будущих магистров-финансистов через реализацию научной деятельности в высших учебных заведениях.** В данной публикации рассмотрены аспекты формирования профессиональной компетентности магистров-финансистов посредством реализации научных исследований во время обучения в магистратуре высших учебных заведений. Отмечено важную

роль личности и авторитета научного руководителя магистерской программы в становлении будущих профессионалов финансовой сферы и обеспечении их карьерного роста.

Ключевые слова: профессиональная компетентность, подготовка финансистов в вузах, научно-исследовательская деятельность магистрантов.

Abstract. Yablochnikova I., Yablochnikov S. **Formation of professional competence of the future masters-financiers through realization of scientific activity in higher educational institutions.** *In the given publication aspects of formation of professional competence of masters-financiers by means of realization of scientific researches are considered during training in a magistracy of higher educational institutions. It is marked the important role of the person and authority of the supervisor of studies of the program of preparation of masters on becoming the future professionals of financial sphere and maintenance of their successful career.*

Key words: professional competence, preparation of financiers of high schools, research activity of masters.